

Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi lasten päivähoidosta annetun lain 11 a §:n ja lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain 4 ja 28 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan pienten lasten hoitojärjestelmää koskevia säännöksiä tarkistettavaksi siten, että lapsen vanhempien oikeus valita kunnan järjestämä päivähoitopaikka tai sen vaihtoehtona lasten kotihoidon tai yksityisen hoidon tuki laajennettaisiin koskemaan myös pidennetyn

oppivelvollisuuden piirissä olevien lasten ensimmäistä oppivelvollisuusvuotta.

Esitys liittyy valtion vuoden 2003 talousarvioesitykseen ja se on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Ehdotettujen lakien on tarkoitus tulla voimaan vuoden 2003 alusta.

PERUSTELUT

1. Nykytila ja ehdotetut muutokset

Lasten päivähoidosta annetun lain (36/1973), jäljempänä päivähoitolaki, 11 a §:n 1 momentissa säädetään subjektiivisesta oikeudesta kunnan järjestämään päivähoitopaikkaan. Säännöksen mukaan kunnan on huolehdittava siitä, että lapsen vanhemmat tai muut huoltajat voivat saada lapselle kunnan järjestämän päiväkotitai perhepäivähoitopaikan sairausvakuuslaissa (364/1963) tarkoitetun vanhempainrahakauden päätyttyä ja että lapsi voi olla päivähoidossa siihen saakka, kunnes hän siirtyy perusopetuslaissa (628/1998) tarkoitettuna oppivelvollisena perusopetukseen. Päivähoitoa on kuitenkin järjestettävä osa-aikaisesti, kun lapsi ennen perusopetuslaissa tarkoitettua oppivelvollisuuskäyttäytymistä osallistuu perusopetuslain mukaiseen esiopetukseen. Säännöksessä oikeus päivähoitopaikkaan on siten rajattu alle oppivelvollisuusikäisiin lapsiin.

Yllä mainitun 11 a §:n 2 momentissa säädetään päivähoitopaikalle vaihtoehtoisesta oikeudesta taloudelliseen tukeen. Vanhemmilla, jotka eivät lapsen hoidon

järjestämiseksi valitse kunnan järjestämää päivähoitopaikkaa, on lapsen muulla tavoin tapahtuvan hoidon järjestämiseksi oikeus kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain (1128/1996), jäljempänä tukilaki, mukaiseen tukeen. Tätä säännöstä asiallisesti vastaavat säännökset sisältyvät tukilain 1 §:ään ja 3 §:n 1 momenttiin.

Myös päivähoitolain yleisen päivähoiton saatavuutta koskevan 2 §:n 1 momentin mukaan päivähoitoa voivat pääsääntöisesti saada vain lapset, jotka vielä eivät ole oppivelvollisia. Myös sitä vanhemmat lapset voivat kuitenkin saada päivähoitoa, jos erityiset olosuhteet sitä vaativat eikä hoitoa ole järjestetty muulla tavoin.

Siitä, että päivähoito-oikeuden kesto on päivähoitolain 11 a §:n 1 momentissa sidottu siihen ajankohtaan, jolloin lapsi siirtyy oppivelvollisena perusopetukseen, seuraa lasten ja perheiden yhdenvertaisen kohtelun kannalta ongelmia. Edellä mainittu subjektiivinen oikeus päivähoitopaikkaan tai vaihtoehtoisesti taloudelliseen tukeen päättyy eri lapsilla eri iässä ilman, että asiaan vaikuttaisi lapsen tosiasiallisen hoidon tarve. Perusopetuslain oppivelvollisuutta koskevan 25 §:n 1 momentin pääsäännön mukaan oppivelvollisuus alkaa sinä vuonna, jona

lapsi täyttää seitsemän vuotta. Pykälän 2 momentin pidennettyä oppivelvollisuutta koskevan säännöksen mukaan oppivelvollisuus kuitenkin alkaa vuotta 1 momentissa säädettyä aikaisemmin ja kestää 11 vuotta, jos perusopetukselle säädettyjä tavoitteita ei lapsen vammaisuuden tai sairauden vuoksi ilmeisesti ole mahdollista saavuttaa tavanomaisessa ajassa. Perusopetuksen poikkeavasta vapaaehtoisesta aloittamisajankohdasta puolestaan säädetään perusopetuslain 27 §:ssä. Säännöksen mukaan lapsella on oikeus aloittaa perusopetus vuotta säädettyä aikaisemmin, jos lapsella on psykologisten ja tarvittaessa lääketieteellisten selvitysten perusteella edellytykset suoriutua opiskelusta. Vastaavasti opetuksen järjestäjä voi edellä mainittujen selvitysten perusteella myös antaa lapselle luvan aloittaa perusopetus vuotta säädettyä myöhemmin. Edellä esitetystä ilmenevästi oikeus kunnan järjestämään päivähoitopaikkaan tai vaihtoehtoisesti taloudelliseen tukeen päättyy perusopetuslain 25 §:n 2 momentin tarkoittamien vammaisten tai sairaiden lasten kohdalla vuotta tavanomaista aikaisemmin eli jo sinä vuonna, kun lapsi täyttää kuusi vuotta. Päivähoidon järjestäminen jää päivähoitolain säännösten mukaisesti tämän jälkeen kunnan harkintaan. Oikeus vaihtoehtoiseen lasten kotihoidon tai yksityisen hoidon tukeen katkeaa jo tässä vaiheessa. Tosin kunnan harkintavallan käyttöä ohjaa lasten päivähoidosta annetun asetuksen (239/1973), jäljempänä päivähoitoasetus, 2 §:n 3 momentti. Sen mukaan, jos kunnan järjestämään päivähoitoon otetaan muita kuin päivähoitolain 11 a §:n mukaan siihen oikeutettuja, on etusija annettava lapsille, jotka tarvitsevat päivähoitoa sosiaalisista ja kasvatuksellisista syistä. Lapsen vammaisuus tai sairaus voi siten tuottaa etusijan kunnan vapaaehtoisesti järjestämään päivähoitoon. Sosiaali- ja terveysministeriön tiedossa on, että ainakin osassa kuntia pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oleville vammaisille tai sairaille lapsille päivähoitopaikka on perusopetukseen siirtymisen jälkeenkin järjestetty, vaikka kuntaa ei siihen lailla ole velvoitettukaan. Sen sijaan päivähoitopaikalle vaihtoehtoista kotihoidon tai yksityisen hoidon tukea näiden lasten hoidon järjestämiseksi ei ole voinut

saada eikä heille ole ollut mahdollista vaatia kunnan järjestämää päivähoitopaikkaa. Perusoikeuksien ja Suomea sitovien ihmisoikeussopimusten kannalta tasavertaisista oikeuksista kunnan järjestämään päivähoitopaikkaan tai sille valinnaiseen taloudelliseen tukeen pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oleville lapsille olisi perusteltua säätää laissa. Suomen perustuslain (731/1999) 6 §:n mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan esimerkiksi iän, terveydentilan tai vammaisuuden perusteella. Lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä. Perustuslain 19 §:n 3 momentti velvoittaa julkista valtaa turvaamaan jokaiselle riittävät sosiaalipalvelut sekä tukemaan perheen ja muiden lapsen huolenpidosta vastaavien mahdollisuuksia turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu. Perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Myös Yhdistyneiden Kansakuntien hyväksymän lapsen oikeuksien yleissopimuksen (SopS 60/1991) 2 artiklassa on vahvistettu periaate, jonka mukaan sopimusvaltiot kunnioittavat ja takaavat yleissopimuksessa tunnustetut oikeudet kaikille niiden lainkäyttövallan alaisille lapsille ilman minkäänlaista lapsen, hänen vanhempiansa tai muun laillisen huoltajansa henkilökohtaiseen ominaisuuteen, esimerkiksi varallisuuteen, vammaisuuteen tai muuhun seikkaan perustuvaa erottelua. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien lasten eriarvoisen aseman lainsäädännölliseksi korjaamiseksi ehdotetaan lasten päivähoidosta annetun lain 11 a §:n 1 momenttia muutettavaksi siten, että lapsen vanhempien tai muiden huoltajien oikeus saada lapselle kunnan järjestämä päivähoitopaikka laajennetaan koskemaan myös pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien lasten ensimmäistä oppivelvollisuusvuotta. Tämä toteutuisi siten, että mainittujen lasten osalta oikeus osapäivähoitoon toteutettaisiin subjektiivisena oikeutena. Tällöin nämä lapset olisivat tosiasiallisesti samassa asemassa niiden muiden saman ikäluokan lasten kanssa, jotka ovat osan päivästä vapaaehtoisesti esiopetuksen, perusopetuksen tai tukilain 3 §:n 3 momentissa tarkoitetun päivähoitopaikan piirissä.

Koska oikeus päivähoitopaikalle vaihtoehtoiseen lasten kotihoidon tai yksityisen hoidon tukeen on päivähoitolain 11 a §:n 2 momentissa ja vastaavasti tukilain 1 §:ssä ja 3 §:n 1 momentissa sidottu päivähoitolain 11 a §:n 1 momentissa säädettyyn päivähoitopaikkaa koskevaan oikeuteen, laajenisi oikeus myös sanottuun taloudelliseen tukeen automaattisesti koskemaan edellä mainittuja lapsia.

Tukilain 4 §:n 4 momentin mukaan sanotussa laissa tarkoitettu yksityisen hoidon tuen hoitoraha on puolet saman pykälän 3 momentissa säädetystä tuen tavanomaisesta määrästä, jos lapsi on lain 3 §:n 3 momentissa tarkoitettu tavoin osapäivähoidossa taikka perusopetuslain mukaisessa esiopetuksessa tai sen 27 §:n mukaisesti aloittaa perusopetuksen vuotta säädettyä aikaisemmin. Sanottu koskee myös tukilain 5 §:ssä säädettyä yksityisen tuen hoitolisää pykälän 4 momentin perusteella. Yhdenvertaisuussyistä saman tuen määrän on perusteltua koskea myös perusopetuslain 25 §:n 2 momentissa tarkoitettua pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevaa lasta.

Tukilain 28 §:ssä ehdotetaan sanelääninoikeus korvattavaksi sanalla hallinto-oikeus. Lääninoikeudet on lakkautettu ja niiden tilalle perustettu hallinto-oikeudet hallinto-oikeuslailla (430/1999), joka tuli voimaan vuoden 1999 marraskuun alusta.

2. Esityksen taloudelliset vaikutukset

Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä arvioidaan olevan noin 1 500 lasta. Esityksessä ehdotettava osapäivähoidon laajentaminen merkitsee sitä, että arviolta kaksi kolmasosaa näistä lapsista eli 1 000 lasta käyttäisi oikeutta kunnalliseen osapäiväiseen hoitopaikkaan. Vastaavasti loput 500 lasta voisivat siirtyä yksityiseen hoitoon tai kotihoitoon, jolloin heille syntyisi oikeus näiden hoitomuotojen mukaiseen taloudelliseen tukeen.

Edellä mainituin perustein ja lasten osapäivähoidon keskimääräisten kustannusten perusteella voidaan arvioida, että kuntien päivähoidon kustannukset kasvaisivat ehdotuksen vuoksi noin 3 905 000 eurolla vuodessa. Vastaavasti voidaan arvioida, että lasten yksityisen hoidon tuen sekä kotihoidon tuen mukaisen hoitorahan ja hoitolisän kustannukset

lisääntyvät 376 628 eurolla vuodessa. Näin ollen ehdotettava uudistus lisäisi kuntien laissa säädettyistä velvoitteista aiheutuvia kustannuksia yhteensä noin 4 280 000 eurolla vuodessa.

Kuntien valtionosuuslain (1147/1996) 3 §:n mukaan valtionosuustehtävien laajuuden ja laadun arvioidut muutokset otetaan lain 4 §:n 1 momentissa säädettyllä tavalla huomioon vahvistettaessa vuosittain valtionosuuden tai niiden määräämisen perusteita. Mainitun lain 4 §:n 1 momentin mukaan valtionosuustehtävien laajuuden ja laadun muutos otetaan huomioon, jos se aiheutuu asianomaista valtionosuustehtävää koskevasta laista tai asetuksesta, lakiin tai asetukseen perustuvasta valtion viranomaisen määräyksestä tai sosiaali- ja terveydenhuollon voimavara-asetuksesta taikka valtion talousarviosta. Nyt ehdotettava lasten päivähoito-oikeuden sekä kotihoidon ja yksityisen hoidon tuen laajentaminen pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oleviin lapsiin on sellainen edellä tarkoitettu valtionosuustehtävien muutos, joka tulee ottaa huomioon valtionosuuksien vahvistamisperusteissa. Näin ollen edellä mainittuihin 4 280 000 euron lisäkustannuksiin suoritettaisiin valtionosuutta vuodelle 2003 ehdotettavan 26,87 prosentin valtionosuuden mukaisesti 1 153 000 euroa, mikä on otettu huomioon mitoitettaessa kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannusten valtionosuutta.

3. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu virkatyönä sosiaali- ja terveysministeriössä.

Esitys on käsitelty kunnallistalouden ja hallinnon neuvottelukunnassa.

4. Riippuvuus muista esityksistä

Esitys liittyy valtion vuoden 2003 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Esityksen mukaisen lasten päivähoito-oikeuden sekä kotihoidon tuen ja yksityisen hoidon tuen laajentamisen kustannusvaikutus otetaan edellä kuvatulla tavalla huomioon vahvistettaessa kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannusten valtionosuuksia vuonna 2003.

Valtionosuuden korottamisesta muun muassa tähän tarkoitukseen ehdotetaan säädettäväksi erillisessä hallituksen esityksessä laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta. Nämä kaksi hallituksen esitystä liittyvät toisiinsa.

5. Voimaantulo

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2003.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

lasten päivähoidosta annetun lain 11 a §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan lasten päivähoidosta 19 päivänä tammikuuta 1973 annetun lain (36/1973) 11 a §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1290/1999, seuraavasti:

11 a §

Sen lisäksi, mitä 11 §:ssä säädetään, kunnan on huolehdittava siitä, että lapsen vanhemmat tai muut huoltajat voivat saada lapselle kunnan järjestämän 1 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitetun päivähoitopaikan sen ajan päätyttyä, jolta voidaan suorittaa sairausvakuutuslaissa (364/1963) tarkoitettua äitiys-, isyys- ja vanhempainrahaa, ja että lapsi voi olla päivähoidossa siihen saakka, kunnes hän siirtyy perusopetuslaissa tarkoitettuna oppivelvollisena perusopetukseen. Päivähoitoa on kuitenkin järjestettävä osa-aikaisesti, kun lapsi ennen perusopetuslaissa tarkoitettua oppivelvollisuuskäyttäytymistä osallistuu

perusopetuslain mukaiseen esiopetukseen tai kun lapsi perusopetuslain 25 §:n 2 momentin mukaisesti aloittaa perusopetuksen vuotta saman pykälän 1 momentissa säädettyä aikaisemmin. Päivähoitoa on mahdollisuuksien mukaan järjestettävä lapsen vanhempien tai muiden huoltajien toivomassa muodossa.

— — — — —
Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 .

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

2.

Laki

lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain 4 ja 28 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta 20 päivänä joulukuuta 1996 annetun lain (1128/1996) 4 §:n 4 momentti ja 28 §, sellaisina kuin niistä on 4 §:n 4 momentti laissa 562/2000, seuraavasti:

4 §

Hoitoraha

Sen estämättä, mitä 3 momentissa säädetään, yksityisen hoidon tuen hoitoraha on kuitenkin 58,87 euroa kalenterikuukaudessa, jos lapsi osallistuu 3 §:n 3 momentissa tarkoitettuun päivähoitoon tai perusopetuslain mukaiseen esiopetukseen taikka jos lapsi perusopetuslain 25 §:n 2 momentin tai 27 §:n mukaisesti aloittaa perusopetuksen vuotta sanotun lain 25 §:n 1 momentissa säädettyä aikaisemmin.

28 §

Hallintoriitojen oikeuspaikka

Jos 9 §:ssä tarkoitettussa asiassa muutoin kuin valitustietä haetaan ratkaisua kuntien välistä korvausvelvollisuutta koskevaan riitaan, ratkaisee tällaisen riita-asian se hallinto-oikeus, jonka alueella hakijakunta sijaitsee.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 _____.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Helsingissä 17 päivänä syyskuuta 2002

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Peruspalveluministeri *Eva Biaudet*

1.

Laki

lasten päivähoidosta annetun lain 11 a §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan lasten päivähoidosta 19 päivänä tammikuuta 1973 annetun lain (36/1973) 11 a §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1290/1999, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

11 a §
Sen lisäksi, mitä 11 §:ssä säädetään, kunnan on huolehdittava siitä, että lapsen vanhemmat tai muut huoltajat voivat saada lapselle kunnan järjestämän 1 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitetun päivähoitopaikan sen ajan päätyttyä, jolta voidaan suorittaa sairausvakuutuslaissa (364/1963) tarkoitettua äitiys-, isyys- ja vanhempainrahaa, ja että lapsi voi olla päivähoidossa siihen sakkana, kunnes hän siirtyy perusopetuslaissa tarkoitettuna oppivelvollisena perusopetukseen. Päivähoitoa on kuitenkin järjestettävä osa-aikaisesti, kun lapsi ennen perusopetuslaissa tarkoitettua oppivelvollisuuskäyttä osallistuu perusopetuslain mukaiseen esiopetukseen. Päivähoitoa on mahdollisuuksien mukaan järjestettävä lapsen vanhempien tai muiden huoltajien toivomassa muodossa.

Ehdotus

11 a §
Sen lisäksi, mitä 11 §:ssä säädetään, kunnan on huolehdittava siitä, että lapsen vanhemmat tai muut huoltajat voivat saada lapselle kunnan järjestämän 1 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitetun päivähoitopaikan sen ajan päätyttyä, jolta voidaan suorittaa sairausvakuutuslaissa (364/1963) tarkoitettua äitiys-, isyys- ja vanhempainrahaa, ja että lapsi voi olla päivähoidossa siihen sakkana, kunnes hän siirtyy perusopetuslaissa tarkoitettuna oppivelvollisena perusopetukseen. Päivähoitoa on kuitenkin järjestettävä osa-aikaisesti, kun lapsi ennen perusopetuslaissa tarkoitettua oppivelvollisuuskäyttä osallistuu perusopetuslain mukaiseen esiopetukseen *tai kun lapsi perusopetuslain 25 §:n 2 momentin mukaisesti aloittaa perusopetuksen vuotta saman pykälän 1 momentissa säädettyä aikaisemmin*. Päivähoitoa on mahdollisuuksien mukaan järjestettävä lapsen vanhempien tai muiden huoltajien toivomassa muodossa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .
Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

2.

Laki

lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain 4 ja 28 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta 20 päivänä joulukuuta 1996 annetun lain (1128/1996) 4 §:n 4 momentti ja 28 §, sellaisina kuin niistä on 4 §:n 4 momentti laissa 562/2000, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

4 §

Hoitoraha

Sen estämättä, mitä 3 momentissa säädetään, yksityisen hoidon tuen hoitoraha on kuitenkin 58,87 euroa kalenterikaudessa, jos lapsi osallistuu 3 §:n 3 momentissa tarkoitettuun päivähoitoon tai perusopetuslain mukaiseen esiopetukseen taikka jos lapsi perusopetuslain 27 §:n mukaisesti aloittaa perusopetuksen vuotta säädettyä aikaisemmin.

Sen estämättä, mitä 3 momentissa säädetään, yksityisen hoidon tuen hoitoraha on kuitenkin 58,87 euroa kalenterikaudessa, jos lapsi osallistuu 3 §:n 3 momentissa tarkoitettuun päivähoitoon tai perusopetuslain mukaiseen esiopetukseen taikka jos lapsi perusopetuslain 25 §:n 2 momentin tai 27 §:n mukaisesti aloittaa perusopetuksen vuotta *sanotun lain* 25 §:n 1 momentissa säädettyä aikaisemmin.

28 §

Hallintoriitojen oikeuspaikka

Jos 9 §:ssä tarkoitettussa asiassa muutoin kuin valitustietä haetaan ratkaisua kuntien välistä korvausvelvollisuutta koskevaan riitaan, ratkaisee tällaisen riita-asian se läänin-oikeus, jonka alueella hakijakunta sijaitsee.

28 §

Hallintoriitojen oikeuspaikka

Jos 9 §:ssä tarkoitettussa asiassa muutoin kuin valitustietä haetaan ratkaisua kuntien välistä korvausvelvollisuutta koskevaan riitaan, ratkaisee tällaisen riita-asian se *hallinto-oikeus*, jonka alueella hakijakunta sijaitsee.

*Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
20 .*

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.